

**Archeologisch booronderzoek
Provincialeweg 67 te Opende,
gemeente Grootegast (GR)**

opdrachtgever
datum
auteur
projectleider
projectnummer
versie
status
ISSN-nummer
MUG-publicatie

gemeente Grootegast
29 november 2017
de heer A.R. Wieringa
mevrouw J.H.C.M. Maassen
92206117
1.0
concept
1875-5313
2017-194

4003

Maassen

MUG-projectnummer	92206117
Opdrachtgever	gemeente Grootegast De heer A. van der Zee Gemeente Grootegast Afdeling Ruimte 0594 695773
MUG-publicatie	2017-194
Bevoegd gezag	Gemeente Grootegast De heer H. van der Meer Postbus 46 9860AA Grootegast0594-695795.
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoekmeldingsnummer	4572567100
Tekst	De heer A.R. Wieringa
Afbeeldingen	Mevrouw T.N. Krol-Karsten
Redactie	Mevrouw T.N. Krol-Karsten
Status	concept
Autorisatie	mevrouw T.N. Krol-Karsten
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek T: 0594 55 24 20 E: info@mug.nl
Datum	29 november 2017
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	2
1.2 Objectgegevens	2
1.3 Huidige situatie	2
1.4 Toekomstige situatie	3
1.5 Doel van het onderzoek	3
1.6 Onderzoeksgeschiedenis en gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	3
2 Opzet van het booronderzoek	5
2.1 Opzet van het booronderzoek	5
2.2 Onderzoeksvragen	6
3 Resultaten van het booronderzoek	7
3.1 Bodemopbouw	7
3.2 Vondstmateriaal	8
4 Conclusie, waardestelling en selectieadvies	10
4.1 Conclusie	10
4.2 Advies	10
Literatuur en bronnen	11
Lijst met afbeeldingen en verantwoording	12

BIJLAGEN

- Bijlage 1 Boorpuntenkaart
- Bijlage 2 Boorprofielen

Samenvatting

MUG Ingenieursbureau b.v. adviseert voor het onderzoeksgebied aan Provincialeweg 67 te Opende geen vervolgonderzoek uit te voeren.

De bodemopbouw in het onderzoeksgebied is sterk verstoord. Daarmee is de kans op het aantreffen van een intacte vindplaats uit de steentijd klein. Ook werden geen aanwijzingen voor menselijke activiteit in de middeleeuwen in het onderzoeksgebied aangetroffen.

Het bovenstaande advies dient getoetst en goedgekeurd te worden door de bevoegde overheid, in deze gemeente Grootegast, door middel van een selectiebesluit.

Het voorliggende onderzoek is met de grootst mogelijke zorg uitgevoerd. Indien onverhoopt toch archeologische waarden aanwezig blijken te zijn binnen de vrijgegeven gebieden, wijzen wij op de wettelijke meldingsplicht hiervan (artikel 5.4 van de Erfgoedwet) om het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: "Degene die anders dan bij het verrichten van opgravingen een vondst doet waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een archeologische vondst betreft, meldt dit zo spoedig mogelijk bij Onze Minister". Deze aangifte dient te gebeuren bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, in casu de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (vondstmelding via ARCHIS). De melding kan ook bij gemeente Grootegast gedaan worden (de heer H. van der Meer, 0594 69 57 95).

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Aanleiding tot het hier beschreven inventariserend veldonderzoek door middel van boringen is de voorgenomen nieuwbouw van appartementen van gemeente Grootegast voor de onderzochte percelen aan Provincialeweg 67 te Opende. Omdat deze plannen met bodemversturende ingrepen gepaard gaan, is een archeologisch onderzoek noodzakelijk. Dit onderzoek wordt uitgevoerd conform de Erfgoedwet. Gemeente Grootegast heeft MUG Ingenieursbureau b.v., afdeling Archeologie, opdracht gegeven het onderzoek uit te voeren. In een eerder stadium is voor het onderzoeksgebied een bureauonderzoek uitgevoerd door Steunpunt Libau (De Jong 2017).

Voorafgaand aan het veldwerk is een Plan van Aanpak opgesteld door de heer A.R. Wieringa (Wieringa 2017).

Het archeologisch booronderzoek heeft plaatsgevonden op 6 november 2017 en is uitgevoerd door de heer A.R. Wieringa.

De algemene projectleiding was in handen mevrouw J.H.C.M. Maassen. De uitwerking vond plaats op 6 november 2017. Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0, en de richtlijnen in het PvA en van gemeente Grootegast.¹

1.2 Objectgegevens

Tabel 1. Algemene gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie	Groningen
Gemeente	Grootegast
Plaats	Opende
Toponiem	Provinciale Weg 67
Kaartblad	06G
Coördinaten	NW: 209.164/576.803 NO: 209.242/576.768 ZO: 209.240/576.733 ZW: 209.157/576.696
Oppervlakte onderzoeksgebied	0,6 ha
Kadastrale gegevens	G1810, G1908

1.3 Huidige situatie

Het onderzoeksgebied ligt aan Provincialeweg 67 te Opende. Het perceel betreft een voormalige boerderij met schuren. De boerderij is momenteel onbewoond (zie afbeelding 1). De totale oppervlakte is 0,6 ha.

¹

De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd via www.sikb.nl.

Afbeelding 1. Topografische kaart, inclusief RD-coördinaten, met hierop aangegeven de onderzoekslocatie (omkaderd) en omgeving (bron: Esri Nederland & Community Maps Contributors)

1.4 Toekomstige situatie

In het plangebied wordt de bestaande bebouwing gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw, bestaande uit twee appartementencomplexen, respectievelijk van 14 m bij 60 m en 14 m bij 48 m. Het onbebouwd deel van het plangebied wordt ingericht als groenvoorziening en parkeerterrein. Verdere details van de geplande ingrepen zijn nog niet bekend.

1.5 Doel van het onderzoek

Het doel van dit booronderzoek is het verifiëren en eventueel aanvullen van het specifieke archeologische verwachtingsmodel voor het onderzoeksgebied.

1.6 Onderzoeksgeschiedenis en gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Voor het onderzoeksgebied is door Libau een bureauonderzoek uitgevoerd (De Jong 2017). Op de archeologische beleidskaart van het Westerkwartier is aangegeven dat het plangebied ligt in een gebied met een middelhoge verwachting op de aanwezigheid van archeologische resten. Voor dit gebied is in de beleidsnota geadviseerd om bij bodemingrepen groter dan 1000 m² en dieper dan 40 cm een archeologisch onderzoek uit te laten voeren. Op basis van dit bureauonderzoek blijkt dat voor het plangebied een middelhoge verwachting geldt, met kans op het aantreffen van vondsten en sporen uit de steentijd, in het bijzonder uit het mesolithicum, en sporen en vondsten vanaf de middeleeuwen. Het plangebied ligt op een glaciële rug die in de steentijd geschikt was voor bewoning. In

de loop van de prehistorie raakt het dekzand overdekt met veen. Pas in de middeleeuwen is weer sprake van bewoning van het veen. In de 19^e eeuw is er sprake van erven aan de zuidzijde van de Provincialeweg. Pas in de 20ste eeuw is er bebouwing in het onderzoeksgebied. Sporen en vondsten uit de steentijd kunnen aangetroffen worden onder het bestaande landbouwdek, middeleeuwse vondsten en sporen kunnen vanaf het maaiveld verwacht worden.

Tabel 2. Vereenvoudigde archeologische tijdsschaal (*bron: Brandt et al. 1992*)

Periode	Van	Tot
Oude steentijd of paleolithicum	-	8800 voor Chr.
Midden steentijd of mesolithicum	8800 voor Chr.	4900 voor Chr.
Nieuwe steentijd of neolithicum	5300 voor Chr.	2000 voor Chr.
Bronstijd	2000 voor Chr.	800 voor Chr.
IJzertijd	800 voor Chr.	12 voor Chr.
Romeinse tijd	12 voor Chr.	450 na Chr.
Vroege middeleeuwen	450 na Chr.	1050 na Chr.
Late middeleeuwen	1050 na Chr.	1500 na Chr.
Nieuwe tijd	1500 na Chr.	heden

2 Opzet van het booronderzoek

2.1 Opzet van het booronderzoek

Het doel van inventariserend veldonderzoek door middel van boringen is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het bureauonderzoek (De Jong 2017). Een inventariserend veldonderzoek bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Een verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen binnen het onderzoeksgebied die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Een karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Een waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

Het voorliggende veldonderzoek is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn op het onderzoeksterrein zes boringen gezet met een edelmanboor met een diameter van 7 cm tot een diepte van minimaal 0,85 m-mv (zie afbeelding 2). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, complete indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waardoor de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB). De locaties van de boorpunten zijn met meetlint ingemeten. Naast het boren is vanwege dichte begroeiing geen oppervlaktekartering uitgevoerd.

De boorpuntenkaart is opgenomen in bijlage 1 van dit rapport en de boorstaten in bijlage 2.

Afbeelding 2. Het onderzoeksgebied gezien naar het noorden.

2.2 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die aan de hand van de resultaten van het onderzoek beantwoord dienen te worden, luiden als volgt:

1. *Hoe ziet de bodemopbouw in het onderzoeksgebied eruit?*
2. *Is de bodem intact?*
3. *Dient het archeologische verwachtingsmodel aangepast te worden?*
4. *Dient het onderzoeksgebied nader archeologisch onderzocht te worden?*

3 Resultaten van het booronderzoek

3.1 Bodemopbouw

De bodem in het onderzoeksgebied bestaat van onder naar boven uit zwak lemig dekzand, waarin verspreid grind en kiezels voorkomen (C-horizont), afgedekt door een bouwvoor. In de top van het ongeroerde dekzand heeft in het verleden podzolvorming plaatsgevonden. Door bodembewerking is deze podzol echter gedeeltelijk (boringen 3, 4 en 5) of geheel (boringen 1, 2 en 6) verstoord geraakt (zie afbeelding 3). In boring 4 was nog een herkenbare, maar omgewerkt restant van een AE-horizont aanwezig. In boring 4 was een podzol B-horizont aanwezig. In boring 3 en 5 resteert alleen de BC-horizont. In geen van de boringen is sprake van een volledig intact podzolprofiel. De gedeeltelijk intacte podzols in boringen 3,4 en 5 liggen relatief dicht onder het huidige maaiveld (vanaf 0,35 m-mv). Omdat de bodemopbouw in alle boringen geheel, dan wel gedeeltelijk verstoord is, is de kans op het aantreffen van zones met intacte bodem in de rest van het onderzoeksgebied klein en eventuele zones met intacte bodemopbouw kunnen slechts fragmentarisch zijn. Ter plaatse van de al bekende bodemversturende activiteiten (het bouwen en slopen van opstallen en schuren, landbouw en tuinbouwactiviteiten) zal ter plaatse sprake zijn van diepere verstoring van de bodem. De kans op het aantreffen van een intacte podzolbodem is het grootst onder de oudere bebouwing op het terrein (zie afbeelding 4): het woonhuis (mits niet onderkelderde) en het schuurgedeelte van de oorspronkelijke boerderij (de schuur bevat nog de oorspronkelijke op poeren geplaatste houten gebinten en heeft geen grote mestkelders).

Afbeelding 3. Boring 2. De bodem is verstoord (omgewerkt) tot in de C-horizont (het lichtgekleurde zand), op circa 0,7 m-mv

Afbeelding 4. Het onderzoeksgebied, Provincialeweg 67 te Opende in 1975 (bron: www.beeldbankgroningen.nl)

3.2 Vondstmateriaal

Om te controleren op de aanwezigheid van middeleeuws vondstmateriaal zijn de boorkernen, inclusief de bouwvoor, gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4mm. In het zeefresidu is geen vondstmateriaal

aangetroffen. In de boorkernen zijn ook geen overige archeologische indicatoren waargenomen. Vanwege dichte, hoge begroeiing met gras en struikgewassen kon geen veldkartering worden uitgevoerd.

4 Conclusie, waardestelling en selectieadvies

4.1 Conclusie

Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen de onderzoeksvragen, zoals gesteld in paragraaf 3.2, als volgt beantwoord worden:

1. Hoe ziet de bodemopbouw in het onderzoeksgebied eruit?
De bodem in het onderzoeksgebied bestaat uit dekzand met in een deel van het onderzoeksgebied restanten van een podzolprofiel. Op het dekzand ligt een tot 0,4 m dikke bouwvoor.
2. Is de bodem intact?
In een gedeelte van het onderzoeksgebied (boringen 1,2 en 6) is de bodemopbouw geheel verstoord. In de boringen 3, 4 en 5 is een gedeeltelijk intacte podzolbodem aanwezig.
3. Dient het archeologische verwachtingsmodel aangepast te worden?
De kans op het aantreffen van intacte vindplaatsen uit de steentijd is vanwege de (gedeeltelijk) verstoorde bodemopbouw in de boringen en de bekende verstoringen op het terrein (door bebouwing en agrarische activiteiten) klein. Ook werden geen aanwijzingen gevonden voor menselijke activiteit vanaf de middeleeuwen. De middelhoge archeologische verwachting van het onderzoeksgebied moet worden bijgesteld naar een lage verwachting.
4. Dient het onderzoeksgebied nader archeologisch onderzocht te worden?
Op basis van de resultaten van het onderzoek adviseert MUG Ingenieursbureau b.v. geen vervolgonderzoek aan (zie paragraaf 4.2).

4.2 Advies

De bodemopbouw in het onderzoeksgebied is sterk verstoord. Daarmee is de kans op het aantreffen van een intacte vindplaats uit de steentijd klein. Ook zijn geen aanwijzingen voor menselijke activiteit vanaf de middeleeuwen in het onderzoeksgebied aangetroffen. MUG Ingenieursbureau b.v. adviseert geen vervolgonderzoek uit te voeren.

Het bovenstaande advies dient getoetst en goedgekeurd te worden door de bevoegde overheid, in deze gemeente Grootegast, door middel van een selectiebesluit.

Het voorliggende onderzoek is met de grootst mogelijke zorg uitgevoerd. Indien onverhoopt toch archeologische waarden aanwezig blijken te zijn binnen de vrijgegeven gebieden, wijzen wij op de wettelijke meldingsplicht hiervan (artikel 5.4 van de Erfgoedwet) om het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: *“Degene die anders dan bij het verrichten van opgravingen een vondst doet waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een archeologische vondst betreft, meldt dit zo spoedig mogelijk bij Onze Minister”*. Deze aangifte dient te gebeuren bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, *in casu* de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (vondstmelding via ARCHIS). De melding kan ook bij gemeente Grootegast gedaan worden (de heer H. van der Meer, 0594 69 57 95).

Literatuur en bronnen

Geraadpleegde literatuur:

- Brandt, R.W. et al. (red), 1992. Archis, Archeologisch basisregister, versie 1.0. Amersfoort.
- Jong, M, de. 2017. Provinciale Weg 67 te Opende (gemeente Grootegast). Een Archeologisch Bureauonderzoek. Groningen.
- Wieringa, A.R. 2017. DF223-1 Plan van Aanpak Provinciale Weg 67, Opende, gemeente Grootegast (Gr). Leek

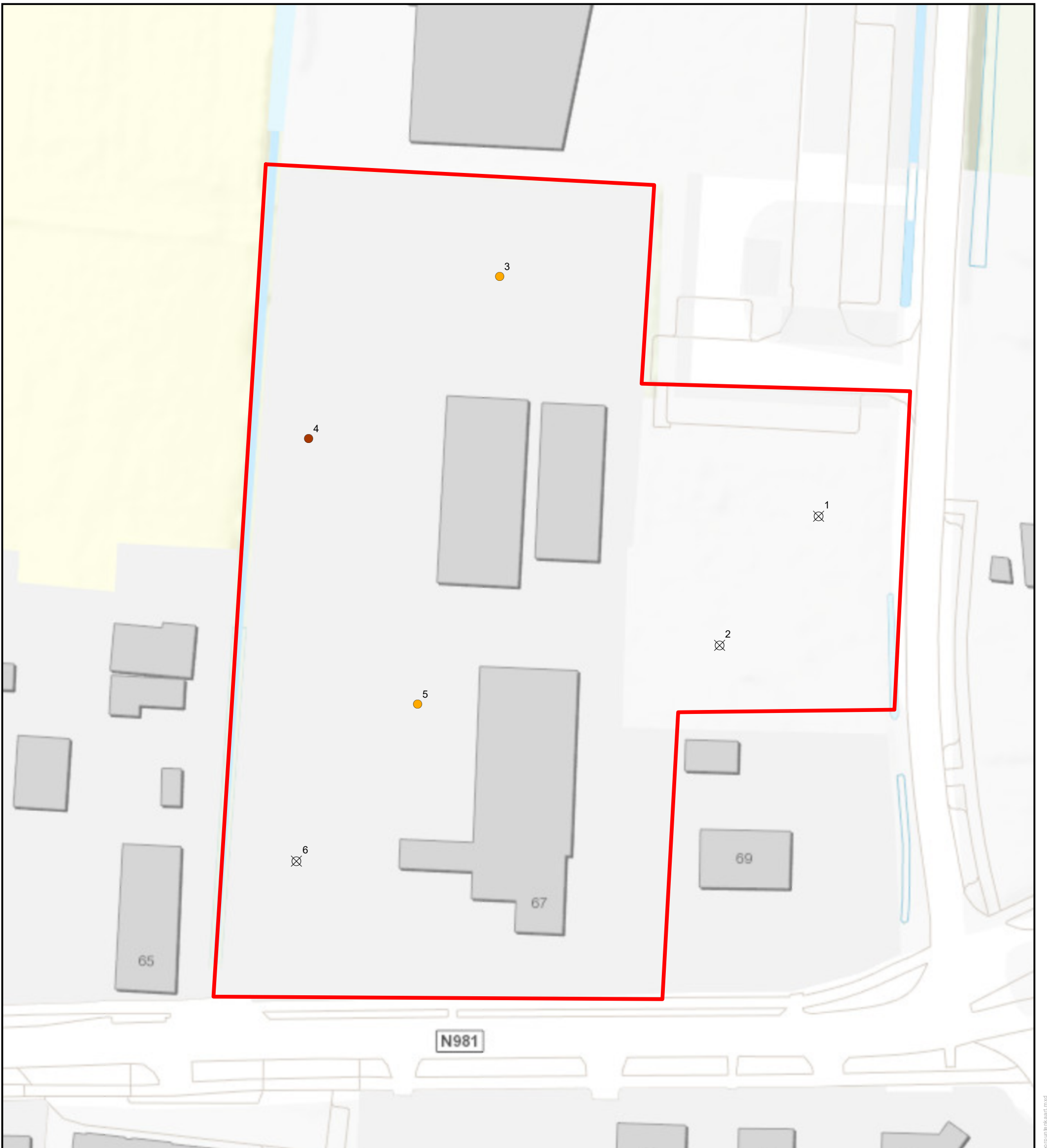
Geraadpleegde bronnen:

- KNA (www.sikb.nl);
- Esri Nederland & Community Maps Contributors;
- <https://www.beeldbankgroningen.nl>.

Lijst met afbeeldingen en verantwoording

- Afbeelding 1. Topografische kaart, inclusief RD-coördinaten, met hierop aangegeven de onderzoekslocatie (omkaderd) en omgeving (*bron: Esri Nederland & Community Maps Contributors*)
- Afbeelding 2. Het onderzoeksgebied gezien naar het noorden (*foto: MUG Ingenieursbureau b.v.*).
- Afbeelding 3. Boring 2. De bodem is verstoord (omgewerkt) tot in de C-horizont (het lichtgekleurde zand), op ca. 0,7 m -mv. (*foto: MUG Ingenieursbureau b.v.*).
- Afbeelding 4. Het onderzoeksgebied, Provinciale Weg 67 te Opende in 1975 (*bron: www.beeldbank groningen.nl*)

Bijlage 1 Boorpuntenkaart

Legenda

- boring met B-horizont
- boring met BC-horizont
- ⊗ boring, verstoorde bodem
- onderzoeksgedebied

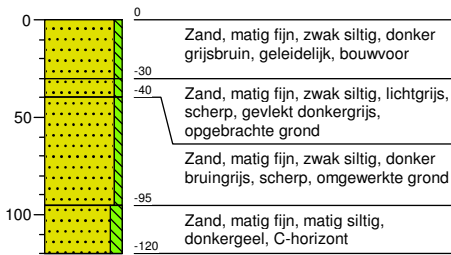
Zernikelaan 8
9351 VA LEEK
Postbus 136
9350 AC LEEK
0594 55 24 20
info@mug.nl
www.mug.nl

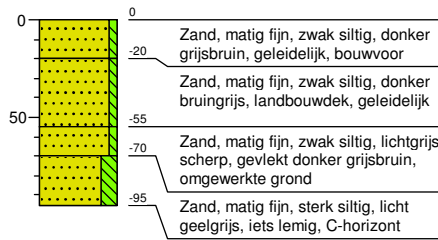
0	TK	AW	Eerste uitgave	7-11-2017
Wijz.	Get.	Gec.	Omschrijving	Datum
Project:				Projectnummer: 92206117
Opende, Provincialeweg 67				Bijlage: 1
				Schaal: 1:500
				Formaat: A3
Opdrachtgever:				CONCEPT
Gemeente Grootegast				
Onderdeel:				
Boorpuntenkaart				

Bijlage 2 Boorprofielen

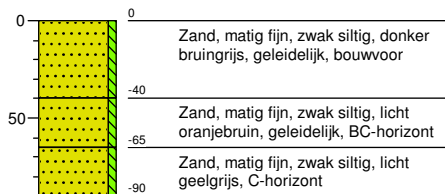
Boring: 1

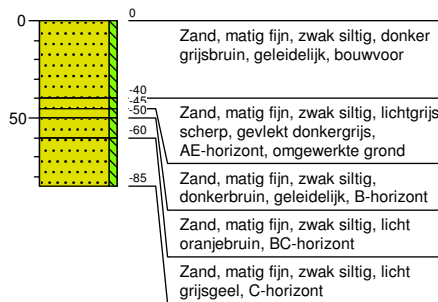
Boring: 2

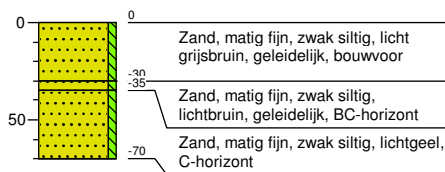
Boring: 3

Boring: 4

Boring: 5

Boring: 6

